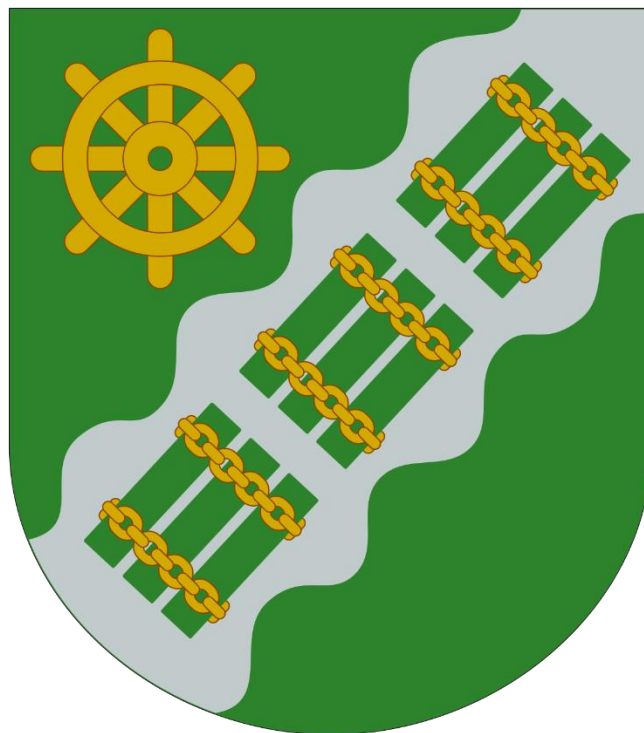

HEINÄVEDEN KUNTA
TARKASTUSLAUTAKUNTA
2017–2020

ARVIOINTIKERTOMUS VUODELTA 2017

Sisällysluettelo

1	Tarkastuslautakunta ja tarkastustoiminta.....	3
1.1	Tehtävät ja kokoonpano	3
1.2	Arviointitoiminta.....	4
1.3	Sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamisen valvonta	5
1.4	Tilintarkastuksen järjestäminen	6
2	Tavoitteiden toteutumisen arviointi	8
2.1	Kuntastrategia.....	8
2.2	Toiminnan ja talouden tavoitteet.....	8
2.2.1	Yleishallinto.....	8
2.2.2	Sivistystoimi	10
2.2.3	Tekninen toimi ja vesihuolto	12
2.2.4	Yhteenveto toiminnan ja talouden tavoitteiden toteuman arvioinnista.....	14
2.3	Kunnan talous	15
2.3.1	Käyttötalous	15
2.3.2	Rahoitusosa	16
2.3.3	Investoinnit.....	17
2.3.4	Talouden keskeiset tunnusluvut	18
2.3.5	Talouden tasapaino.....	19
2.3.6	Yhteenveto kunnan taloudesta.....	20
3	Heinäveden kuntakonsernin toiminta.....	21
3.1	Konsernin toiminta vuonna 2017	21
3.2	Konsernivalvonta.....	22
3.3	Tytäryhtiöille asetettujen tavoitteiden toteutuminen	22
3.4	Konsernitilinpäätöksen keskeiset tiedot.....	22
3.5	Yhteenveto kuntakonsernin arvioinnista	23
4	Vuoden 2016 arviointikertomuksen havaintojen jälkiseuranta.....	25
5	Kunnan organisaatio	25
6	Yhteenveto.....	25
7	Tarkastuslautakunnan esitys kunnanvaltuustolle.....	27

1 Tarkastuslautakunta ja tarkastustoiminta

1.1 Tehtävät ja kokoonpano

Kunnanvaltuusto asettaa tarkastuslautakunnan hallinnon ja talouden tarkastuksen sekä arvioinnin järjestämistä varten. Tarkastuslautakunta laatii arviointisuunnitelman ja antaa valtuustolle kultakin vuodelta arviointikertomuksen, jossa esitetään arvioinnin tulokset. Valtuustolle arviointikertomusta koskevan esityksen yhteydessä tarkastuslautakunta yksilöi ne asiat, joissa kunnanhallitusta kehoitetaan ryhtymään toimenpiteisiin niiden korjaamiseksi ja joista kunnanhallituksen on annettava valtuustolle selvitys. Vuosittain laadittavassa arviointikertomuksessa korostuvat tarkastusvuoden aikana lautakunnassa käsitellyt asiat.

Lautakunta voi antaa valtuustolle muitakin tarpeellisena pitämiään selvityksiä arvioinnin tuloksista. Tarkastuslautakunnan toiminta on riippumatonta toimivasta johdosta. Tarkastuslautakunnan tehtävässä korostuu kunnan toimintojen, toimintatapojen sekä palvelujen järjestämisen tarkoituksenmukaisuuden arviointi. Tilintarkastajan tehtävät liittyvät puolestaan laillisuusvalvontaan.

Tarkastuslautakunnan suorittaman arvioinnin tulokset raportoidaan kunnanvaltuustolle osoitetussa arviointikertomuksessa sekä mahdollisissa väliraporteissa. Tarkastuslautakunnan tehtävistä on säädetty kuntalain 121 §:ssä ja kunnan hallintosäännössä.

Kuntalain 121 §:n mukaan tarkastuslautakunnan tehtävänä on:

- 1) valmistella valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat;
- 2) arvioida, ovatko valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla;
- 3) arvioida talouden tasapainotuksen toteutumista tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman riittävyyttä, jos kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää;
- 4) huolehtia kunnan ja sen tytäryhteisöjen tarkastuksen yhteensovittamisesta;
- 5) valvoa 84 §:ssä säädetyn sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamista ja saattaa ilmoitukset valtuustolle tiedoksi;
- 6) valmistella kunnanhallitukselle esitys tehtäviään koskeviksi hallintosäännön määräyksiksi sekä arvioinnin ja tarkastuksen talousarvioksi.

Kunnan uusitun hallintosäännön 65 §:n mukaan tarkastuslautakunnan on lisäksi:

- 1) seurattava tilintarkastajan tarkastussuunnitelman toteutumista sekä muutoinkin seurattava tilintarkastajan tehtävien suorittamista ja tehtävä tarpeen mukaan esityksiä tilintarkastuksen kehittämiseksi,
- 2) huolehdittava, että tilintarkastusta varten on tarpeelliset voimavarat, jotka mahdollistavat tilintarkastuksen suorittamisen julkishallinnon hyvän tilintarkastustavan edellyttämässä laajuudessa sekä
- 3) tehtävä aloitteita ja esityksiä tarkastuslautakunnan, tilintarkastajan ja sisäisen tarkastuksen tehtävien yhteensovittamisesta mahdollisimman tarkoituksenmukaisella tavalla.

Kunnanvaltuuston toimikaudeksi 2017–2020 valitsemina tarkastuslautakunnan jäsenenä ja varajäsenenä ovat vuonna 2017 toimineet seuraavat henkilöt:

Jäsen	Varajäsen
Ilkka Paatero, puheenjohtaja	Kalevi Numminen
Jari Mäkinen, varapuheenjohtaja	Reino Rautiainen
Veli-Pekka Hartikainen	Jaana Virnes
Mervi Kervinen	Anna Vauhkonen
Sari Tuovinen	Jaana Hirvonen

Tarkastuslautakunnan jäsenet ja varajäsenet ovat olleet esteellisiä arvioitaessa seuraavia toimintoja:

Jäsen	
Ilkka Paatero, puheenjohtaja	Paatero on kuulunut kunnanhallitukseen ennen kesän 2017 kuntavaaleja. Hän ei ole osallistunut arviointikertomuksen 2017 laadintaan, mutta on osallistunut tarkastuslautakunnan arviointikokouksiin.
Jari Mäkinen, varapuheenjohtaja	Kiinteistö Oy Heinäveden Asuntojen hallituksen varajäsen vuoden 2018 aikana sekä kunnanhallituksen varajäsen 1.1.–30.6.2017
Veli-Pekka Hartikainen	Siun Soten neuvottelukunnan jäsen ja Siun Soten kuntayhtymän hallituksen jäsen
Mervi Kervinen	Sivistyslautakunnan jäsen 1.1.–30.6.2017
Reino Rautiainen, Sari Tuovinen, Anna Vauhkonen	Lautakunta ei ole todennut esteellisyyksiä arviointitoiminnassa näiden henkilöiden osalta
Kalevi Numminen, Jaana Virnes, Jaana Hirvonen	Henkilöt eivät ole osallistuneet arviointikertomuksen 2017 laadintaan tai tarkastuslautakunnan kokouksiin

1.2 Arviointitoiminta

Tarkastuslautakunta on kokouksessaan 6.11.2017 hyväksynyt koko toimikautensa 2017–2020 arviointisuunnitelman. Tarkastuslautakunnan neljän vuoden toimikauden aikana käydään läpi kunnan keskeisimmät tehtäväalueet siten, että eri tehtäväalueiden alainen toiminta on jaettu painopistealueiksi tarkastuslautakunnan toimintavuosille. Tilivuoden 2017 arviointitoiminnan erityisenä painopisteenä ovat työohjelman mukaisesti olleet teknisen toimen tehtäväalueet. Vuosittain arvioitavia kohteita ovat muun muassa kunnanhallituksen tehtäväalueet, sisäinen valvonta ja riskienhallinta ja omistajaohjaus. Samassa kokouksessa tarkastuslautakunta on hyväksynyt tilivuotta 2017 koskevan lautakunnan työohjelman. Työohjelmassa on määritelty kokouksittain arviointikohteet ja arviointimenetelmät.

Tarkastuslautakunta on pitänyt kahdeksan tilivuoteen 2017 kohdistunutta kokousta ajalla 22.8.2017–30.5.2018. Lautakunnassa ovat työohjelman mukaisesti olleet kuultavina vs. kunnanjohtaja Maarika Kasonen, taloussihteeri Kristiina Räsänen, tekninen johtaja Jenni Ylikotila, kunnanmetsätalousinsinööri Jyrki Tiippana, kunnansihteeri Sinikka Lappalainen, työllisyyskoordinaattori Kari Suomalainen, vapaa-aikaohjaaja Markus Lindroos, etsivä nuorisotyöntekijä Sanna Kosunen, kunnanhallituksen puheenjohtaja Auvo Gustafsson ja Siun

Soten neuvottelukunnan puheenjohtaja Veli-Pekka Hartikainen. Asianomaiset henkilöt ovat kertoneet tarkastuslautakunnalle alaisensa toiminnan ajankohtaisista ja keskeisistä asioista sekä talousarvion 2017 toteumasta. Lisäksi tarkastuslautakunta on 27.4.2018 kuullut Heinäveden kunnan tytäryhtiöiden edustajia. Nämä ovat kertoneet lautakunnalle yhtiöiden tilikauden 2017 toiminnasta ja vuoden 2017 tilinpäätöstiedoista. Arviointikokousten havainnot on liitetty osaksi seuraavissa kohdissa esitetyjä arviointeja.

Arviointikertomuksen laatimista varten lautakunta on tutustunut vuoden 2017 talousarvioon, kunnanhallituksen allekirjoittamaan tilinpäätökseen (ml. konsernitilinpäätös) ja toimintakertomukseen sekä henkilöstötilinpäätökseen. Tarkastuslautakunnan jäsenet ovat seuranneet kunnan toimielinten päätöksentekoa pöytäkirjojen avulla ja tekemällä muita havaintoja kunnan toiminnasta ja taloudesta. Tilintarkastuskertomuksen lisäksi tarkastuslautakunta on saanut tilintarkastajalta kaksi tilivuotta 2017 koskevaa kirjallista raporttia, joihin se on perehtynyt.

Arviointi perustuu tarkastuslautakunnan käynneillä ja tapaamisissa perustuviin tietoihin ja havaintoihin, tilintarkastajan raporteihin, toimintakertomustietoihin ja muihin kunnan asiakirja-aineistoihin. Lähteinä käytetään lisäksi Tilastokeskuksen tilastotietoja. Tarkastuslautakunta voi pyytää arvioinnin kohteena olevilta yksiköiltä tietoja tai selvityksiä. Tarkastuslautakunta voi myös teettää erillisiä selvityksiä tai tarkastuksia myös ulkopuolisilla asiantuntijoilla.

1.3 Sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamisen valvonta

Kuntalain 121 §:n mukaan tarkastuslautakunta valvoo sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamista ja saattaa ilmoitukset kunnanvaltuustolle tiedoksi vuosittain. Tätä kuntalain säännöstä on noudatettu vuonna 2017 valitun valtuuston toimikauden alusta lukien.

Sidonnaisuusilmoitus on tehtävä kahden kuukauden kuluessa siitä, kun henkilö on valittu tehtävänsä. Henkilön on myös ilmoitettava viivytyksettä sidonnaisuuksissa tapahtuneet muutokset. Saapuneet uudet sidonnaisuusilmoitukset, muutokset ja täydennykset tuodaan tarkastuslautakunnan käsiteltäväksi ilmoitusta seuraavassa kokouksessa. Sidonnaisuusilmoitukset tai niissä tapahtuneet muutokset saatetaan kunnanvaltuustolle tiedoksi vähintään kerran vuodessa.

Kunnan on pidettävä sidonnaisuuksista rekisteriä yleisessä tietoverkossa, jollei salassapitoa koskevista säännöksistä muuta johdu. Sidonnaisuusilmoitukset julkaistaan yleisessä tietoverkossa sen jälkeen, kun lautakunta on ne käsitellyt. Ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuuluvan luottamustoimen tai tehtävän päättyessä henkilöä koskevat tiedot on poistettava rekisteristä ja tietoverkosta.

Tarkastuslautakunta on päättänyt kokouksessaan 21.9.2017, että se on sidonnaisuusrekisterin rekisterinpitäjä ja hyväksynyt rekisteriä koskevan rekisteriselosteen. Tarkastuslautakunta on valtuuttanut hallintosihteerin pyytämään sidonnaisuusilmoitukset ja tuomaan ne tarkastuslautakunnan käsiteltäväksi. Kunnan hallintosihteerin tai hänen nimeämänsä henkilö on valtuutettu tarkastamaan sidonnaisuusilmoitukset ja julkaisemaan ne yleisessä tietoverkossa tarkastuslautakunnan käsittelyn jälkeen.

Saadut sidonnaisuusilmoitukset on käsitelty tarkastuslautakunnan kokouksessa 21.9.2017. Tarkastuslautakunta on päättänyt viedä tällöin käsitellyt sidonnaisuusilmoitukset kunnanvaltuustolle tiedoksi. Tämän jälkeen saadut sidonnaisuusilmoitukset ja niiden muutokset on käsitelty tarkastuslautakunnassa sitä mukaan, kun ilmoitus on saatu. Uudet ja muutetut sidonnaisuusilmoitukset tarkastuslautakunta vie kunnanvaltuustolle tiedoksi kunnanvaltuuston tilinpäätöskokoukseen kesällä 2018.

1.4 Tilintarkastuksen järjestäminen

Tarkastuslautakunta on kilpailuttanut Heinäveden kunnan tilikausien 2017–2020 tilintarkastuspalvelut keväällä 2017. Kunnanvaltuusto on 12.6.2017 valinnut tarkastuslautakunnan esityksestä kunnan hallinnon ja talouden tarkastajaksi tilintarkastusyhteisö KPMG Julkishallinnon Palvelut Oy:n. Kunnan päävastuullisena tilintarkastajana toimii JHT, KHT Milja Leino.

Tilintarkastajasta on säännelty kuntalain 122–125 §:ssä muun muassa seuraavaa:

- Tilintarkastaja toimii tehtävässään virkavastuulla. Tilintarkastusyhteisö voidaan valita kerrallaan enintään kuuden tilikauden hallinnon ja talouden tarkastamista varten. Kunnan tytäryhteisöjen tilintarkastajaksi on valittava kunnan tilintarkastusyhteisö, jollei tästä poikkeamiseen ole perusteltua tarkastuksen järjestämiseen liittyvää syytä.
- Tilintarkastajalla on oltava edellytykset riippumattoman ja riittävän laajan tilintarkastuksen toimittamiseen.
- Tilintarkastajan on toukokuun loppuun mennessä tarkastettava julkishallinnon hyvän tilintarkastustavan mukaisesti kunkin tilikauden hallinto, kirjanpito ja tilinpäätös.
- Tilintarkastajan tulee noudattaa valtuuston ja tarkastuslautakunnan antamia ohjeita, jolleivät ne ole ristiriidassa lain, hallintosäännön tai julkishallinnon hyvän tilintarkastustavan kanssa.
- Havaitsemistaan olennaisista epäkohdista tilintarkastajan on ilmoitettava viipymättä kunnanhallitukselle annettavassa tilintarkastuspöytäkirjassa, joka annetaan tiedoksi tarkastuslautakunnalle.
- Tilintarkastajan on annettava valtuustolle kultakin tilikaudelta kertomus, jossa esitetään tarkastuksen tulokset. Kertomuksessa on myös esitettävä, onko tilinpäätös hyväksyttävä ja voidaanko toimielimien jäsenille ja johtaville viranhaltijoille (tilivelvollinen) myöntää vastuuvapaus.
- Jos tilintarkastaja havaitsee, että kunnan hallintoa ja taloutta on hoidettu vastoin lakia tai valtuuston päätöksiä, eikä virhe tai aiheutunut vahinko ole vähäinen, tilintarkastuskertomuksessa on tehtävä asiasta tilivelvolliseen kohdistuva muistutus. Muistutusta ei voi kohdistaa valtuustoon.
- Tarkastuslautakunnan on hankittava tilintarkastuskertomuksessa tehdystä muistutuksesta asianomaisen selvitys sekä kunnanhallituksen lausunto. Valtuusto päättää toimenpiteistä, joihin tarkastuslautakunnan valmistelu, tilintarkastuskertomus ja siinä tehty muistutus antavat aiheita. Hyväksyessään tilinpäätöksen valtuusto päättää vastuuvapaudesta tilivelvollisille.

Tilintarkastaja on antanut valtuustokaudelle 2017–2020 tekemänsä tarkastussuunnitelman ja tilivuodelle 2017 kohdennetun tarkastusohjelman tiedoksi tarkastuslautakunnalle 21.9.2017. Tarkastuslautakunnan ja tilintarkastajan valtuustokauden suunnitelmat ja vuosittaiset työohjelmat on laadittu siten, että ne tukevat kunnan tarkastustoimen laaja-alaista ja asianmukaista toteutumista. Tilintarkastuksen työn lähtökohtana on kunnan toimintaorganisaatio ja -ympäristö ja niihin liittyvät olennaiset riskit. Riskienkartoituksen avulla määritellään tarkastuksen painopistealueet tarkastustyön perustaksi. Tarkastussuunnitelman ja vuotuisten työohjelmien käsittelyn yhteydessä tarkastuslautakunta arvioi myös tarkastukseen käytössä olevien resurssien riittävyttä. Suunnitelman käsittelyn yhteydessä sovitaan tarvittaessa tilintarkastuksen toteuttamiseen liittyvistä yksittäisistä asioista.

Heinäveden kunnan tilintarkastuspalvelujen voimassa olevan hankintasopimuksen mukaan tilintarkastaja raportoi tarkastuslautakunnalle kahdesti vuodessa tilintarkastuksen

etenemisestä ja tarkastuksen olennaisista havainnoista. Tilivuoden 2017 väliraportti on käsitelty tarkastuslautakunnassa 18.1.2018. Yhteenveto koko vuoden tarkastuksista tehdään tilintarkastuskertomuksen yhteydessä. Tilintarkastuksessa esille tulleet havainnot ja suositukset on annettu tiedoksi ja huomioitavaksi tarkastuskohteille.

TARKASTUSLAUTAKUNNAN HUOMIOT TILINTARKASTUKSESTA

Tilikauden 2017 tilintarkastuksen yhteydessä tilintarkastaja on käynyt läpi taloushallinnon ja kirjanpidon eri prosesseja ja niiden kontroleja. Tarkastusta on kohdistettu erityisesti kunnan hankintatoimeen sekä valtionosuuksien perusteina oleviin tilastoihin.

Hallinnon osalta tilintarkastaja on käynyt läpi muun muassa valtuuston, hallituksen ja teknisen lautakunnan pöytäkirjoja. Osana sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tarkastusta tilintarkastaja on kartoittanut näihin liittyviä prosesseja ja käynyt läpi kunnan voimassa olevia sääntöjä.

Tilintarkastaja on antanut kunnanhallitukselle osoitetun kuntalain 123 §:n mukaisen tilintarkastuspöytäkirjan 11.12.2017 liittyen kunnan antamiin lainoihin ja tytäryhtiöosakkeiden ja lainasaamisten arvostukseen. Kunnanhallitus on käsitellyt tilintarkastuspöytäkirjan 15.1.2018 ja nimittänyt työryhmän valmistelemaan tilintarkastuspöytäkirjan edellyttämiä toimenpiteitä. Työryhmän valmistelun pohjalta kunnanhallitus on 12.3.2018 hyväksynyt toimenpiteet Kiinteistö Oy Heinäveden asuntojen osakkeiden ja lainasaamisten alaskirjaamiseksi. Alaskirjausten määrä on hyväksytty kunnanhallituksessa 26.3.2018 ja edelleen kunnanvaltuustossa 26.3.2018.

Tilintarkastaja on raportoinnissaan kiinnittänyt huomiota erityisesti seuraaviin asioihin:

- Kunnalla ei ole järjestelmällistä riskienhallintaprosessia (ks. tilintarkastuskertomuksen tarkastuksen tulokset)
- Kunnalla ei ole kuntalain mukaista pakollista konserniohjetta (ks. tilintarkastuskertomuksen tarkastuksen tulokset)
- Kunnan tulee kiinnittää huomiota siihen, että talousarviomuutokset käsitellään talousarviovuoden aikana, ja vain poikkeustapauksissa tämän jälkeen (ks. tilintarkastuskertomuksen tarkastuksen tulokset)
- Kunnan tilinpäätös kokonaisuutena on hyväksytty kolmessa erässä: 26.3.2018, 7.5.2018 ja 29.5.2018. Kuntalain mukaan kunnanhallituksen tulee hyväksyä tilinpäätös, johon sisältyy peruskunnan lisäksi konsernitilinpäätös, maaliskuun loppuun mennessä ((ks. tilintarkastuskertomuksen tarkastuksen tulokset)

Tarkastuslautakunta yhtyy tilintarkastajan raportointiin yllä esitetyin osin ja suosittelee hallitusta ryhtymään toimiin näiden osalta ja huomioimaan kuntalain mukaisen tilinpäätöksen laadinta-ajankohdan vuoden 2018 tilinpäätöksen valmistelussa.

2 Tavoitteiden toteutumisen arviointi

2.1 Kuntastrategia

Kuntalain 37 §:n mukaan kunnassa on oltava kuntastrategia. Heinäveden kunnanvaltuusto on hyväksynyt uuden kuntastrategian kokouksessaan 11.12.2017, ja se on astunut voimaan vuoden 2018 alusta. Edellinen strategiakausi päättyi vuoteen 2016. Päättyneenä vuonna kuntaa ei siten ole ohjannut mikään strategia, joten tarkastuslautakunta ei voi ottaa kantaa siihen, onko kunnan toimintaa johdettu strategialähtöisesti vuonna 2017.

TARKASTUSLAUTAKUNNAN ARVIO KUNTASTRATEGIAN TOTEUTTAMISESTA

Tarkastuslautakunta toteaa, että vuoden 2017 arviointia ei voida tehdä strategiaan peilaten, koska päättyneenä vuonna ei ollut voimassa olevaa kuntastrategiaa. Heinäveden kunta ei ole tältä osin noudattanut kuntalakea.

Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että kunta huolehtii jatkossa hyvissä ajoin tulevan strategian valmistelusta, jotta uusi strategia voidaan hyväksyä ennen edellisen strategiakauden päättymistä. Tarkastuslautakunta edellyttää, että kuntaa johdetaan kuntalain mukaisesti.

Tarkastuslautakunta esittää, että tilinpäätösraportointiin sisällytetään jatkossa kriittisille menestystekijöille asetettujen mittareiden toteumat ja, että kyseistä informaatiota kootaan ajan tasaisesti seurannan mahdollistamiseksi.

2.2 Toiminnan ja talouden tavoitteet

Kunnan toiminnalle ja taloudelle asetettavista keskeisistä tavoitteista päättää kuntalain mukaan kunnanvaltuusto. Talousarvio ja -suunnitelma on laadittava siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan. Talousarviossa hyväksytään kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden vuositavoitteet.

Vuoden 2017 talousarviossa on esitetty sitovat toiminnan tavoitteet lautakunnittain ja toiminnoittain. Kunnan toimintakertomuksessa vuodelta 2017 on esitetty tavoitteiden toteutuminen pääosittain vastaavalla tavalla kuin talousarviossa.

Tarkastuslautakunnan arviointi perustuu toimintakertomuksessa esitettyihin toiminnan tavoitteiden toteutumisen arviointiin. Alla on käyty läpi tarkastuslautakunnan näkökulmasta keskeisimmät sitovat toiminnan tavoitteet ja niiden toteuma sekä talousarvion toteuma. Arviotietokannassa on esitetty tarkastuslautakunnan arvio toiminnan tavoitteen toteumasta.

2.2.1 Yleishallinto

Kunnanhallituksen alaiselle yleishallinnolle asetettiin talousarviossa useita toiminnallisia tavoitteita. Tarkastuslautakunnalla on mahdollisuus arvioida niiden toteutumista vain osittain, koska kaikki tavoitteet eivät ole mitattavissa tai niiden toteutumisesta ei ole raportoitu. Seuraavassa esitetään osan tavoitteista toteuma.

Tavoite	Toteuma	Arvio
Kunnan velkamäärä ei ylitä 5.500 € per asukas	Velkamäärä vuoden lopussa oli 5.034 € per asukas. Tavoite toteutui.	●
Suhteellinen velkaantuminen on tasolla 50–60 %	Suhteellinen velkaantuminen oli 61 %. Tavoite ei toteutunut.	●
Omavaraisuusaste on vähintään tasolla 50 %	Omavaraisuusaste oli 41,5 %. Tavoite ei toteutunut.	●
Konserniohjeen uusiminen	Konserniohjetta ei uusittu vuonna 2017. Tavoite ei toteutunut.	●
Tulokseen vaikuttava myynti	Vuoden aikana myytiin yksi teollisuustontti, mutta rakennuksia tai asuntoja. Tavoite toteutui osittain.	●
Työhyvinvoinnin lisääntyminen	Aloitettiin työyhteisö- ja esimieskoulutukset ja tarjottiin kuntosalitoimintaa. Sairauspoissaolot ovat marginaaliset. Tavoitteen voidaan arvioida tehtyjen toimenpiteiden perusteella toteutuneen.	●
Osaamisen kehittäminen	Hyväksyttiin koulutussuunnitelma ja henkilöstö osallistui koulutuksiin. Tavoite toteutui.	●
Palvelurakenne ja resurssit	Henkilöstöorganisaatiota uudistettiin hallintosäännön uudistamisen yhteydessä.	●
Julkisen hallinnon palvelujen kehittäminen	Kunnanvirastolla toimii Kelan ja TE-palvelut.	●
Kuntalaisten tiedonsaanti ja osallistuminen	Kuntalaiset saivat osallistua uuden kuntastrategian valmisteluun ja kotisivut uudistettiin. Kunnalla on käytössään useita tiedotuskanavia.	●
Yritystilojen käyttö ja yrittäjyys	Lähes kaikki kunnan yritystilat on vuokrattu yrittäjille. Heinävedelle perustettiin vuoden aikana 26 yritystä.	●
Työttömyys	Pitkäaikaistyöttömyys ja yli 50-vuotiaiden työttömien määrä väheni edellisvuodesta.	●

Kunta on ulkoistanut 1.1.2017 alkaen sosiaali- ja terveystalvet Siun Sotelle. Ulkoistus on tarkoittanut muun muassa palvelurakenteiden ja toimintatapojen uudistamisen aloittamista. Toimintakertomuksesta ei käy ilmi, mitä uudistukset ovat tarkoittaneet tai tarkoittavat lähitulevaisuudessa Heinäveden kunnalle. Tarkastuslautakunta toivoo, että kunnanhallitus seuraa aktiivisesti Siun Soten toimintaa ja tiedottaa kuntalaisia muutoksista, joita tämä aiheuttaa kunnan palveluissa. Palveluiden tavoitettavuuden arvioimiseksi on tilastoitava ja raportoitava, kuinka ja missä palveluita on saatavilla. Alkaneella strategiakaudella on päätetty seurata palveluiden yksikkökustannuksia. Tarkastuslautakunta näkee tärkeänä, että kustannuskehityksen seuraamiseksi kootaan lähtötilanteen eli kunnan oman palvelutuotannon yksikkökustannukset vertailutiedoksi. Riittävä seurantatieto ei tarkastuslautakunnan mielestä ole kuntalaista kohden käytetty rahamäärä, vaan on olennaista selvittää tuotettujen palveluiden hintakehitys. Työvoimamuutosten osalta on tarkkailtava Siun Soten paikallisen työvoiman osuutta palveluiden tuottamisessa. Tarkastuslautakunta esittää huolenaiheena kunnan terveystalvet kunnan ja sote-kiinteistöjen tulevaisuuden.

Tarkastuslautakunta on tyytyväinen kunnan työhyvinvoinnin kehittämisen toimenpiteisiin yleishallinnossa. Lautakunta kuitenkin suosittaa työhyvinvoinnin mittaamista, jotta voitaisiin todeta, ovatko toimenpiteet olleet vaikuttavia.

Pitkäaikaistyöttömyys väheni edellisvuodesta, mutta työttömyysprosentti on edelleen korkea. Tarkastuslautakunta toivoisi lisäksi tietoja siitä, miten kunta on onnistunut aktivoimaan nuoria työkokeiluihin ja työharjoitteluun.

Kunnan tavoitteena on ollut vetovoimaisuuden lisääminen monipuolisen tonttitarjonnan ja tapahtumien keinoin. Hallinnossa on käsitelty useamman kerran toimitilojen ja tonttien vuokraamisen ja luovuttamisen ehtoja. Tulos on jäänyt kuitenkin vaatimattomaksi, sillä tontteja ei ole myyty yhtä teollisuustonttia lukuun ottamatta, vaikka niitä olisi ollut tarjolla. Vuokratontteja kunnostettiin yritysten käyttöön kaksi kappaletta, ja lähes kaikki kunnan omistaman yritystilat ovat käytössä. Tarkastuslautakunta suosittaa entistä tehokkaampaa myynissä olevien tonttien, toimitilojen ja asuntojen markkinointia vetovoimaisuuden ylläpitämiseksi yhdessä matkailu- ja palvelumarkkinoinnin kanssa.

Kokonaisuutena yleishallinnolle asetetut tavoitteet toteutuivat hyvin siltä osin, kuin toteutuminen on toimintakertomuksesta todettavissa.

Ulk/sis. tuloslaskelma, t€	TP 2016	TA 2017	TP 2017	Poikkeama TA
Toimintatuotot	2.533	2.605	2.579	-26
Toimintakulut	-3.352	-21.942	-21.587	+355
Toimintakate	-819	-19.338	-19.008	+329
Vuosikate	-819	-19.338	-19.009	+329
Tilikauden yli-/alijäämä	-825	-19.342	-19.400	-58

Kunnanhallituksen alaisen toiminnan vertailu edelliseen tilikauteen ei ole järkevää, koska kunnan organisaatorakenne ja palvelujen tuottamistapa on muuttunut; kunta on ulkoistanut sosiaali- ja terveystalot Siun Sotelle 1.1.2017 alkaen. Kokonaisuutena kunnanhallituksen alainen toiminta alitti toimintakatteen noin 330 tuhannella eurolla. Säästöt syntyivät erityisesti henkilöstökuluista. Tarkempaa syytä toimintakulujen alittumiseen ei ole esitetty toimintakertomuksessa. Vuosikatteessa on huomioitu Siun Sotelle vastikkeetta siirtyneen omaisuuden alaskirjaukset (185 t€) sekä kunnan maksettavaksi tuleva raakapuuoikeudenkäyntiin liittyvä korvaus (200 t€). Näitä ei ole huomioitu kunnan talousarviossa. Tilikauden tuloksen osalta kunnanhallituksen alainen toiminta ylitti talousarvion 58 tuhannella eurolla.

2.2.2 Sivistystoimi

Sivistystoimeen kuuluvat varhaiskasvatus, perusopetus, toisen asteen koulutus ja vapaa-aikapalvelut. Tarkastuslautakunta on poiminut taulukoihin koosteen arvioitavissa olevien keskeisten tavoitteiden toteumasta palveluittain.

Varhaiskasvatus

Tavoite	Toteuma	Arvio
Työhyvinvoinnin toimenpiteet	Säännölliset sisäiset palaverit vahvistivat henkilöstön sitoutumista ja tiedonsaanti lisääntyi. Järjestettiin työhyvinvointikoulutusta, mutta kehityskeskusteluja ei pidetty. Sairauspoissaolot ovat korkealla tasolla. Työhyvinvoinnin tavoitteet toteutuivat kokonaisuutena arvioiden osittain.	●
Koulutus	Täydennyskoulutuspäivien lukumäärä ylitti tavoitteen. Varhaiskasvatussuunnitelma otettiin käyttöön ja järjestettiin asiaan liittyvä koulutusta.	●

Palvelun laatu	Henkilöstömitoitusta parannettiin ryhmien hoitoisuuden perusteella. Tiedon kulku varmistettiin nivelvaihepalavereissa lapsen siirtyessä esiopetukseen ja esiopetuksesta kouluun. Vanhempien osallisuutta vahvistettiin.	●
Palvelun laatu	Asiakastyytyväisyysmittausten tulokset ylittivät tavoitetason.	●

Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan varhaiskasvatuksen laatu on kehittynyt positiivisesti päättyneenä vuonna. Varhaiskasvatussuunnitelma uusittiin ja vanhempia osallistettiin palvelun kehittämiseen. Hyvästä toiminnallisesta onnistumisesta huolimatta tarkastuslautakunta esittää kuitenkin pohdittavaksi, onko asiakastyytyväisyyttä mitattaessa arvosana 3 asteikolla 1–5 riittävän kunnianhimoinen toiminnan kehittämiseksi jatkossa. Palvelun laadun kannalta on keskeistä, että henkilöstömitoitus on riittävällä tasolla.

Perusopetus ja toinen aste

Perusopetuksen vuositavoitteista suurin osa on sellaisia, joilla ei ole mittaria tai joiden toteumia ei ole toimintakertomuksessa raportoitu. Taulukossa on joitakin tavoitteita, joiden osalta lautakunnan on mahdollista arvioida toimintaa.

Tavoite	Toteuma	Arvio
Oppilashuoltopalvelujen kehittäminen	Oppilashuoltoryhmät toimivat	●
Vuorovaikutus ja kehityskeskustelut	Aktiivinen tuki ja puheeksi otto sekä kehityskeskustelut ovat käytössä.	●
Koulutus	Yläkoulun opettajista vajaa 10 prosenttia ei ole muodollisesti päteviä. Täydennyskoulutus on keskittynyt opetussuunnitelman muutokseen.	●
Opetusryhmien koko	Perusopetusryhmien koko on keskimäärin 19 oppilasta. Ryhmäkoko on maltillinen. Oppilasmäärä laskee	●
Lukio-opetuksen sähköistyminen	Laiteita ja tietoverkkoja on nykyaikaistettu mm. Opetushallituksen hankkeen puitteissa. Sähköiset harjoituskokeet ovat käytössä.	●

Oppilashuoltoryhmien toimimisesta on toimintakertomuksessa kerrottu, että ne toimivat. Tarkastuslautakunnan mielestä on tärkeää, että oppilas- ja opiskelijahuoltolaki on saatu jalkautettua osaksi perusopetusta ja että tukipalvelut riittävät. Tarkastuslautakunnan tietoon ei ole tullut valituksia oppilashuollosta.

Asiakaspalvelutyytyväisyyttä on mitattu seutukyselyssä vuonna 2016, mutta tuloksista ei ole toimintakertomuksessa raportoitu. Tarkastuslautakunta toivoo jatkossa täsmällisempää tietoa sekä opetuspalvelujen laadusta että työhyvinvoinnin kehittymisestä toimialalla.

Kunnan oppilasmäärä on laskeva. Tämä on kunnan elinvoiman näkökulmasta huolestuttavaa. Lukiolla tämä aiheuttaa haasteita sekä monipuoliselle kurssitarjonnalle että lukio-opetuksen säilymiselle kunnassa. Tarkastuslautakunta pitää hyvänä lukion yrittäjyysuuntautuneisuutta. Huolenaiheena ovat lisäksi koulukiinteistöjen kunto ja mahdollisten suurten tulevaisuuden investointien rahoitus. Tarkastuslautakunta toivoo, että kunta laatii investointeja suunnitellessaan kattavat investointilaskelmat vaihtoehtoiseen erilaisista kiinteistöinvestointivaihtoehdoista huomioiden kunnan ja koululaisten pienenevän määrän. Laskelmissa ja investoinneissa tulisi tarkastuslautakunnan mielestä huomioida myös muuttuvat opetustavat ja niiden aiheuttamat tarpeet. Kokonaisuutena perusopetuksen ja toisen asteen tavoitteiden toteutuminen näyttää hyvältä.

Vapaa-aikapalvelut

Vapaa-aikapalveluiden vuositavoitteiden toteutumisen arviointi on haasteellista, koska kustannuspaikalle kohdistetuissa tavoitteissa ei ole esitetty, millaiseen asian tilaan vuoden aikana halutaan päästä. Tilastot eivät yksistään vielä kerro tuloksellisuutta, jos verrokkitietoja tai kehityksen suuntaa ei ole todettavissa.

Tarkastuslautakunta kuitenkin arvioi, että kunta on järjestänyt vapaa-ajan palveluja tavoitteellisesti ja kunnan kokoon nähden monipuolisesti. Vuoden aikana järjestettiin erilaisia seurataapaamisia, kirjasto teki yhteistyötä opetustoimen kanssa, opistot järjestivät opetusta ja esityksiä, ja nuorisotilan käyttö oli aktiivista. Uusi urheilukenttä tulee mahdollistamaan tapahtumien järjestämisen laajemmin. Suomi100-teema näkyi vapaa-ajan toiminnassa hienosti.

Nuorisovaltuuston toiminta valmisteltiin vuoden 2017 aikana. Toiminta käynnistyi vuoden alusta. Nuorten kesätyöleirin paikkamäärää on vähennetty, mikä on huolestuttava suuntaus.

Vapaa-aikapalveluilla on tärkeä merkitys kuntalaisten hyvinvoinnin edistämisessä. Keskeistä on verkostoituminen ja kaikkien yhteistyömahdollisuuksien hyödyntäminen. Palkatun henkilöstön määrän vähentyessä korostuu vapaaehtoistyön ja järjestöjen merkitys ja tätä toimintaa kunta voi olla tukemassa.

Talouden tavoitteet

Ulk/sis. tuloslaskelma, t€	TP 2016	TA 2017	TP 2017	Poikkeama TA
Toimintatuotot	402	265	285	+20
Toimintakulut	-6.262	-5.949	-5.857	+92
Toimintakate	-5.860	-5.685	-5.573	+112
Vuosikate	-5.860	-5.685	-5.573	+112
Tilikauden yli-/alijäämä	-5.916	-5.811	-5.692	+119

Sivistystoimen toimintatuotot toteutuivat talousarvio mukaisesti. Toimintakulut alittivat talousarvion noin 90 tuhannella eurolla ja toimintakate 110 tuhannella eurolla. Toimintakate pieneni edelliseen tilikauteen verrattuna lähes 290 tuhatta euroa. Toiminta supistui erityisesti perusopetuksessa, jossa toimintakate pieneni vuoteen 2016 verrattuna 180 tuhatta euroa, ja toisen asteen opetuksessa, jossa toimintakate pieneni 50 tuhatta euroa. Kokonaisuutena sivistystoimen tilikauden tulos toteutui 119 tuhatta euroa talousarviota parempana. Toimintakertomuksessa ei ole tarkemmin esitetty poikkeamien syitä.

2.2.3 Tekninen toimi ja vesihuolto

Teknisen toimen alueelle kuuluvat rakennustarkastus, liikenneväylät ja yleiset alueet, kiinteistötoimi, maa- ja metsätilat sekä yksityistieoimi. Lisäksi toiminta-alueella on vesi- ja jätehuolto. Tarkastuslautakunta on koonnut em. toiminnoista seuraavaan taulukkoon sellaisia tavoitteita, joiden toteutuminen voidaan osoittaa toimintakertomuksen tietojen pohjalta.

Tavoite	Toteuma	Arvio
Rakennustarkastuksen maksut kattavat toiminnan kulut	Maksut eivät kattaneet kuluja vuonna 2017. Tavoite ei toteutunut.	●
Asiainnin helpottaminen lupapistepalvelun avulla	Lupapistepalvelu ei toiminut rakennusvalvonnassa toivotulla tavalla. Vain 18 % hakemuksista tuli ko. kanavaa käyttäen.	●
Talviaurausten kilpailutus	Tavoite oli vähentää kustannuksia kilpailuttamisen avulla. Kustannukset eivät vähentyneet.	●
Asiakaspalvelun laatu	Asiakaspalautteet on huomioitu kunnossapidossa.	●
Tyhjillään olevien asuntojen myynti	Asuntoja ei myyty vuoden aikana.	●
Kiinteistöjen huolto	Kiinteistöjen kuntoa on seurattu ja niitä huollettu suurempien korjausten välttämiseksi.	●
Metsän ja tonttien myynti	Tavoite oli myydä vähintään yksi metsäpalasta tai tontti. Kunta myi kaksi lisämaa- aluetta, joten tavoite toteutui.	●
Tiekuntien aktivointi	Tiekunnat toimivat aktiivisesti vuonna 2017.	●
Vesilaitoksen kehittäminen	Vesilaitoksella laadittiin riskienhallintasuunnitelma. Henkilöstö suoritti vesityökorttikoulutuksen.	●

Tavoitteena on ollut myös uusien kesäasukkaiden saaminen kuntaan. Tavoitteen toteutumisesta ei ole raportoitu, joten tarkastuslautakunta olettaa, että kesäasukkaiden määrä ei lisääntynyt. Teknisen toimen (sis. palotoimi, kaavoitus- ja mittaus-toimi, tekninen hallinto ja ympäristöhallinto) tavoitteiden toteutumisesta ei toimintakertomuksessa raportoitu lainkaan.

Tarkastuslautakunta esittää huolensa kunnan kiinteistöjen kunnosta ja niihin liittyvistä riskeistä. Kunta on tehnyt keskeisiin kiinteistöihin kuntokartoituksia ja näistä on tiedotettu kunnan Internet-sivuilla. Lisäksi huolta herättää kiinteistöjen käytön mahdollinen supistuminen esimerkiksi oppilasmäärän pienentyessä. Kunnan tulee kiinnittää erityistä huomiota investointihankkeiden suunnitteluun ja huomioida tässä myös kuntatalouden ja palvelujen järjestämistarpeen kehitys pidemmällä aikavälillä.

Ulk/sis. tuloslaskelma, t€	TP 2016	TA 2017	TP 2017	Poikkeama TA
Toimintatuotot	3.342	3.709	3.717	+8
Toimintakulut	-2.777	-2.872	-2.758	+114
Toimintakate	565	837	959	+122
Vuosikate	565	837	959	+122
Tilikauden yli-/alijäämä	-816	-550	-140	+410

Teknisen toimen toimintatuotot toteutuivat talousarvion mukaisesti. Kunnan merkittävänä tulonlähteenä on kiinteistöjen vuokrauksesta saatavat tuotot. Teknisen lautakunnan ulkoiset vuokratuotot olivat vuonna 2017 yhteensä 1,8 milj. euroa. Näistä 1,3 miljoonaa euroa syntyi yritys- tms. käyttöön vuokratuista tiloista ja 0,3 milj. euroa teollisuusrakennuksista. Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että vuokraustoimintaa ja sen kannattavuutta seurataan aktiivisesti ja kunta pitää huolta kiinteistöistä, jotta näihin löydetään myös jatkossa tarvittaessa vuokralaiset. Puunmyyntituloja kunta sai 0,4 milj. euroa, joten myös metsäsuunnitelmaan ja

metsäomaisuudesta huolehtimiseen tulee kiinnittää riittävää huomiota, sillä metsäomaisuus on kunnan merkittävä varallisuuslaji.

Toimintakulut toteutuivat noin 110 tuhatta euroa talousarviota pienempänä ja toimintakate 122 tuhatta euroa talousarviota suurempana. Toimintakatteen kehitykseen vaikutti toimintakertomuksen tietojen perusteella erityisesti kiinteistötoimi (+64 t€ talousarvioon verrattuna) ja tekninen toimi -kustannuspaikka (+50 t€). Toimintakertomuksessa ei ole esitetty poikkeamien syitä. Vaikka teknisen toimen toiminta- ja vuosikate ovat lähes miljoonaa euroa ylijäämäiset, on teknisen toimen tilikausi alijäämäinen 0,14 milj. euroa. Tilikauden alijäämän muodostumiseen vaikuttavat 1,3 milj. euron suunnitelman mukaiset poistot sekä +0,16 milj. euron poistoeron muutos.

Vesilaitoksen toimintatuotot pienenevät ja toimintakulut kasvoivat talousarvioon nähden. Kirkonkylällä oli vuoden aikana kaksivesijohtovuotoa. Kuluja kasvattivat korjaustöiden lisäksi mm. riskienhallintasuunnitelman tekeminen. Tarkastuslautakunnan mielestä on tärkeää, että vesihuollon riskit on kartoitettu ja että riskejä hallitaan.

2.2.4 Yhteenveto toiminnan ja talouden tavoitteiden toteuman arvioinnista

TARKASTUSLAUTAKUNNAN ARVIO TOIMINNALLISTEN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMISESTA

Tarkastuslautakunta toteaa, että tavoitteiden asettelua, onnistumisen mittaamista ja toteutumisesta raportointia on aiheellista selkeyttää. Toimintakertomuksessa on esitetty tavoitteet kahdessa eri muodossa, jolloin ulkopuoliselle lukijalle, esimerkiksi kuntalaiselle, voi olla haasteellista ymmärtää, mitä kunta on tavoitellut ja mihin on päästy. Tavoitteita asetettaessa ja niistä valtuustolle raportoitaessa on tärkeää osoittaa, millainen toiminta ja tulos riittävät siihen, että tavoite voidaan todeta toteutuneeksi tai toteutumattomaksi.

Toiminnalliset tavoitteet toteutuivat kohtalaisesti koko kunnan osalta. Heinäveden houkuttelevuuden lisääminen näyttäisi olevan keskeinen haaste, johon kunnan on satsattava jatkossa. Opiskelijamäärät ovat pienentyneet eikä tonttien ja asuntojen myyntitavoitteisiin päästy. Kunnalla on kuitenkin kokoonsa nähden käytössään monipuolisia palveluita, ja Heinävedellä näyttääkin esimerkiksi Suomi100-juhlavuoden toimien perusteella olevan potentiaalia markkinoida itseään jatkossa.

Vesihuollon talous ei toteutunut suunnitellulla tavalla. Tarkastuslautakunta on kuitenkin tyytyväinen, että vesihuollossa on kartoitettu riskit ja laadittu riskienhallintasuunnitelma.

Tarkastuslautakunta esittää, että

- vuositavoitteet johdetaan kuntastrategiasta siten, että ne ovat yksiselitteisiä ja että niiden toteutuminen voidaan mitata. Nykymuodossaan toimintakertomus on haasteellista luettavaa, eikä siitä selkeästi näe, mitä on tavoiteltu ja missä on onnistuttu.
- tilinpäätöskokonaisuutta ja talousarviota selkeytetään. Nyt tilinpäätöksessä ja talousarviossa on esitetty joitakin tietoja useaan kertaan ja myös tietoja, joita ei tarkastuslautakunnan mielestä ole tarpeen sisällyttää tilinpäätösraportointiin. Tarkastuslautakunta toivoo selkeämpää ja tiiviimpää raportointia. Talousarviossa tapahtuneet olennaiset muutokset tulee kirjata avoimesti perusteluihin.
- toimintakertomuksessa esitetään jatkossa toiminnoittain keskeiset syyt merkittäviin talousarviopoikkeamiin, jotta kunnanvaltuusto ja kuntalaiset voivat arvioida, onko valtuuston tahtotilaa noudatettu määrärahojen käytössä.

2.3 Kunnan talous

2.3.1 Käyttötalous

Kunnan ulk./sis. tuloslaskelman keskeiset luvut on esitetty alla olevassa taulukossa. Toimintakertomuksessa ei ole esitetty ulkoisia talousarviolukuja, mistä johtuen vertailua ei ole pystytty tekemään kunnan ulkoisten erien osalta.

Ulk/sis. tuloslaskelma, t€	TP 2016	TA 2017	TP 2017	TA-poikkeama
Toimintatuotot	8.369	6.579	6.580	+2
Toimintakulut	-32.999	-30.776	-30.217	+559
Toimintakate	-24.630	-24.197	-23.637	+561
Verotulot	11.892	11.891	12.055	+164
Valtionosuudet	13.922	13.909	13.942	+33
Rahoitustuotot ja -kulut	406	450	-11	-461
Vuosikate	1.591	2.053	2.350	+297
Poistot ja arvonalentumiset	-1.655	-1.667	-1.888	-221
Satunnaiset erät	0	-200	-200	0
Varausten ja rahastojen muutos	157	150	157	+8
Tilikauden yli-/alijäämä	93	336	419	+84

Kunnan alkuperäisessä talousarviossa vuodelle 2017 arvioitiin, että kunnan tilikauden 2017 ylijäämäksi muodostuisi 0,15 milj. euroa. Tilikauden talousarviomuutosten jälkeen vuoden 2017 ylijäämäksi arvioitiin noin 0,34 milj. euroa. Tilikauden toteutunut ylijäämä oli noin 0,4 milj. euroa, joten merkittävää eroa muutettuun talousarvioon verrattuna ei syntynyt.

Kunnanhallituksen laatiman toimintakertomuksen mukaan ylijäämän muodostumisen keskeisenä tekijänä oli verotulojen toteutuminen 0,16 milj. euroa ja vuokratuottojen 0,7 milj. euroa (sisältää myös sisäiset tuotot) talousarviota suurempana sekä henkilöstökuluissa saavutetut säästöt (toteuma 0,6 milj. euroa talousarviota pienempi). Toisaalta talousarviossa ei ole huomioitu Kiinteistö Oy Heinäveden Asuntojen lainasaamisiin tehtyä 0,5 milj. euron alaskirjausta, joka näkyy kunnan rahoituskuluissa, ja ao. yhtiön osakkeisiin tehtyä 0,33 milj. euron alaskirjausta, joka näkyy arvonalentumisissa. Lisäksi tilikaudella tehtiin 0,19 milj. euron alaskirjaus Siun Sotelle vastikkeetta luovutetusta omaisuudesta. Myös tämä on kirjattu poistojen ja arvonalentumisten ryhmään. Satunnaisena eränä on kirjattu kunnalle raakapuuoikeudenkäynnin perusteella maksettavaksi tuleva korvaus (0,2 m€).

Toimintakate toteutui 0,56 milj. euroa talousarviota parempana ja jopa 1,0 milj. euroa edellistä tilivuotta parempana. Tarkastuslautakunta pitää hyvänä, että taloussuunnittelua on tehty ja säästöjä on saatu aikaiseksi.

Kunnan saamat verotulot olivat 12,1 milj. euroa. Vuoteen 2016 verrattuna verotulot kasvoivat 0,16 milj. euroa (1,4 %). Kasvu syntyy erityisesti yhteisöverotulosta, joka kasvoi 0,2 milj. euroa vuoteen 2016 verrattuna. Verotuloista 8,6 milj. euroa (71 %) muodostuu kunnallisverosta, 2,2 milj. euroa (19 %) yhteisöverosta ja 1,2 milj. euroa (10 %) kiinteistöverosta. Kunnan veroprosenteissa ei tapahtunut muutosta vuosien 2016 ja 2017 välillä.

Kunta sai vuonna 2017 rahoitustuottoja yhteensä 0,5 milj. euroa. Merkittävin osa rahoitustuotoista kertyy sijoitusten korko-, osinko- ja muista voitonjakotuotoista. Korkokuluja kertyi 0,02 milj. euroa, mitä voidaan tarkastuslautakunnan mielestä pitää varsin maltillisena korkokuluna kunnan lainakanta huomioiden.

Kunnan vuosikatteen muodostui 2,35 milj. euroa, joka on 0,76 milj. euroa vuotta 2016 enemmän, vaikka vuoden 2017 vuosikatteeseen sisältyy yllämainittuja kertaluonteisia eräitä yht. 0,5 milj. euroa. Vuosikate riitti kattamaan suunnitelman mukaiset poistot 1,4 milj. euroa ja tehdyt arvonalentumiset 0,5 milj. euroa.

Alla on esitetty merkittävillä kertaluonteisilla erillä oikaistu kunnan ulkoinen tuloslaskelma:

Oikaistu ulk. tuloslaskelma	TP 2016	TP 2017	
Toimintakate	-24.630	-23.637	
Verotulot ja valtionosuudet	25.814	25.997	
Rahoitustuotot ja -kulut	406	489	1)
Vuosikate	1.591	2.849	
Poistot ja arvonalentumiset	-1.655	-1.381	2)
Satunnaiset erät	0	0	3)
Varausten ja rahastojen muutos	157	157	
Tilikauden yli-/alijäämä	93	1.625	

1) Vuoden 2017 rahoituskuluista on oikaistu pois 500 t€:n alaskirjaus Kiinteistö Oy Heinäveden Asunnoilta olevaan pääomalainaan

2) Vuoden 2017 arvonalentumiset on oikaistu pois, yht. 507 t€ (Kiinteistö Oy Heinäveden Asuntojen sijoitus, Siun Sotelle vastikkeetta luovutettu omaisuus). Tilivuonna 2016 ei ole ollut arvonalentumisia.

3) Vuoden 2017 satunnainen kulu 200 t€ (raakapuuoikeudenkäynti) on oikaistu pois. Vuonna 2016 ei ole ollut satunnaisia eräitä.

Oikaistussa tuloslaskelmassa ei ole huomioitu sosiaali- ja terveystalouden kokonaisulkoisuuden vaikutuksia.

Jos kertaluonteiset erät (yht. 1,2 m€) oikaistaan pois kunnan vuoden 2017 tilikauden tuloslaskelmasta, olisi kunnan ylijäämä vuodelta 2017 ollut 1,6 m€. Talousarvioon verrattuna tilikauden ylijäämä olisi siten toteutunut 1,3 m€ suurempana. Talousarviossa ei ole huomioitu Kiinteistö Oy Heinäveden Asuntojen osakkeiden ja lainasaamisten alaskirjauksia (yht. 0,8 m€).

2.3.2 Rahoitusosa

Kunnanvaltuusto ei ole myöntänyt vuoden 2017 talousarviossa pitkäaikaisen lainan nostovaltuuksia eikä tällaista ole tehty tilivuoden aikana. Kunnan rahoituslaitoksilta olevasta 17,4 milj. euron lainakannasta 15,4 milj. euroa on lyhytaikaista lainaa, jonka kunta uusii vuosittain. Tarkastuslautakunta haluaa kiinnittää huomiota siihen, että lainan uusintaan liittyy aina riski lainan myöntämättä jättämisestä, vaikka kyseessä on julkisyhteisö. Lainakanta kasvoi 1,9 milj. euroa vuoden 2016 tilinpäätökseen verrattuna.

Talousarviossa oli myönnetty valtuus antaa 0,5 milj. euron pääomaina tytäryhtiö Kiinteistö Oy Heinäveden Asunnoille. Laina on myönnetty tilivuoden aikana, mutta tilinpäätöksessä tehtiin kunnanvaltuuston päätöksellä vastaavansuuruinen alaskirjaus lainasaamisiin. Vuonna 2018 pääomalainaa tullaan talousarvion 2018 perusteella myöntämään 0,3 milj. euroa osana Valtiokonttorin ja ARAn kanssa tehtyä yhtiön tervehdyttämishjelmaa. Purkuakordien hakemisessa on ollut tarkastuslautakunnan mielestä tarpeettomia viiveitä, joista on aiheutunut kunnalle menetyksiä, kun akordia ei saatu prosessin aikana maksettuihin lyhennyksiin.

Kunnan toiminnan rahavirta oli 2,3 milj. euroa, kun taas investointien rahavirta oli -0,6 milj. euroa. Investoinnit pystyttiin siis rahoittamaan perustoiminnasta ja investointien myynneistä saaduilla tuloilla. Pysyvien vastaavien luovutustulot olivat 0,5 milj. euroa.

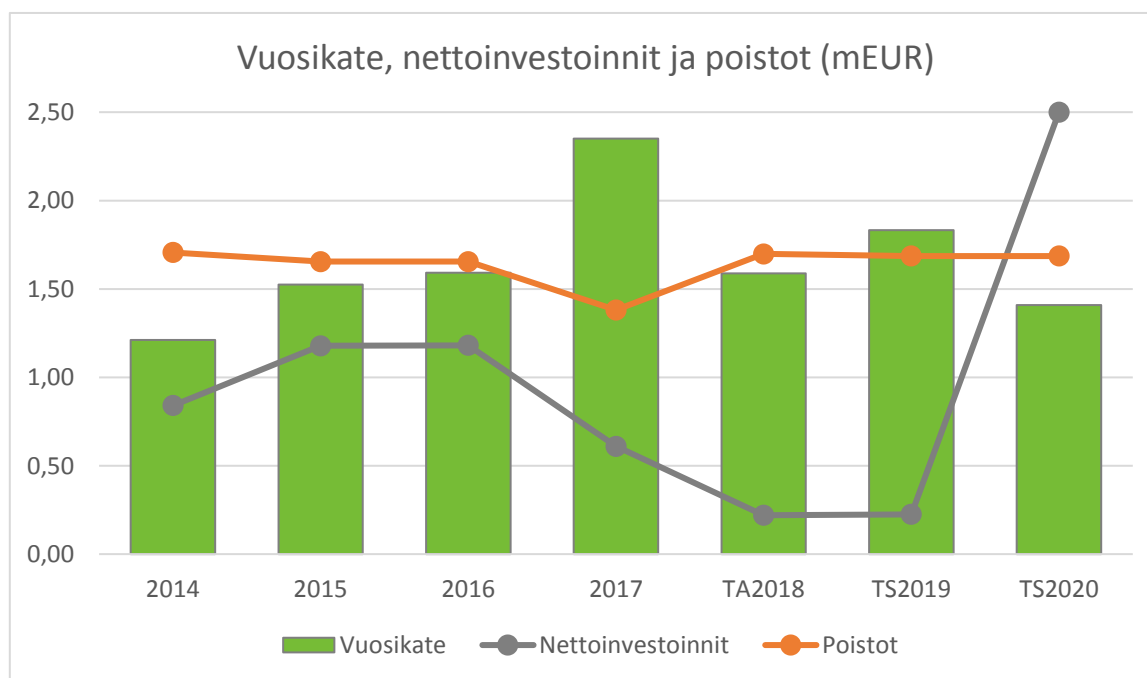
2.3.3 Investoinnit

Muutetun talousarvion mukaiset investointimenot olivat 0,83 milj. euroa ja investointitulot 0,06 milj. euroa. Investointimenojen toteuma nousi kuitenkin 1,1 milj. euroon, mutta vastaavasti investointituloja saatiin 0,5 milj. euroa. Merkittäviä investointeja ei jätetty toteuttamatta tilikaudella 2017.

Suurimmat tilikaudella 2017 toteutuneet investoinnit olivat:

- Sampo 1 vesikaton korjaus 0,12 milj. euroa (TA 0,12 milj. euroa)
- Kenttätien ja monitoimitalon parkkipaikka 0,22 milj. euroa (TA 0,23 milj. euroa).

Alle olevassa kuvassa on esitetty kunnan vuosikatteen, nettoinvestointien ja suunnitelman mukaisten poistojen kehittyminen. Vuoden 2017 luvuista on eliminoitu alaskirjaukset, koska nämä ovat liittyneet Kiinteistö Oy Heinäveden Asuntojen osakkeiden ja Siun Sotelle vastikkeetta luovutetun omaisuuden alaskirjauksista.

Kuvasta nähdään, että vuosikate ei ole riittänyt kattamaan suunnitelman mukaisia poistoja vuosina 2014–2016. Vuonna 2017 kunta on tehnyt reilusti ylijäämäisen tuloksen ja vuosikate on kattanut suunnitelman mukaiset poistot selvästi. Nettoinvestointien määrä vaihtelee

tarkastelujaksona merkittävästi, mutta trendin perusteella vuosikate on nettoinvestointeja suurempi, mikä on kuntatalouden kannalta hyvä asia. Poistot ovat kuitenkin nettoinvestointeja suuremmat, mikä viittaisi siihen, että korvausinvestointeja ei olla toteuttamassa samassa tahdissa kuin olemassa oleva omaisuus kuluu. Toisaalta väkiluvultaan pienenevän kunnan tuleekin arvioida jatkuvasti, mitkä investoinnit ovat kunnan palvelujen tuottamisen kannalta keskeisiä ja tarpeellisia.

Investointien osalta tarkastuslautakunta pitää keskeisenä monitoimitalon ja yläasteen mahdollisen uudishankkeen oikeaa mitoitusta ja kiinteistöjen suunnittelua niin, että ne tukisivat samalla kunnan yleisiä strategisia tavoitteita kohottaen kiinteistöjen käyttöastetta monipuolisen toiminnan myötä.

2.3.4 Talouden keskeiset tunnusluvut

Alla olevassa taulukossa on esitetty Heinäveden kunnan keskeiset tunnusluvut. Niitä on mahdollisuuksien mukaan verrattu Pohjois-Karjalan kuntien tilivuoden 2016 tilinpäätöksiin keskiarvoon (tilivuoden 2017 tilastotietoja ei ole arviointikertomuksen laadintahetkellä vielä käytössä). Tiedot vertailua varten on saatu Tilastokeskukselta.

Heinäveden kunta	TP 2017	TP 2016	Pohjois-Karjala TP 2016
Tulorahoitus			
Toimintatuotot / -kulut	16,8 %	16,9 %	
Vuosikate % poistoista	124,5 %	96,1 %	126 %
Vuosikate / asukas	663 €	453 €	444 €
Rahoitus			
Investointien tulorahoitus	390 %	138 %	88 %
Lainanhoitokate	1,22	0,96	
Tase			
Omavaraisuusaste	41,5 %	40,0 %	58 %
Suhteellinen velkaantuneisuus	61,1 %	62,7 %	39 %
Kertynyt ylijäämä / asukas	751 €	619 €	678 €
Lainat / asukas	5.034 €	4.418 €	2.070 €

Vuosikate on riittänyt kattamaan poistot vuonna 2017. Tulorahoitus pidetään tällöin riittävänä. Tätä oletusta voidaan kuitenkin pitää pätevänä vain, jos poistot ja arvonalentumiset vastaavat kunnan keskimääräistä vuotuista investointitasoa pitkällä aikavälillä. Tätä suhdetta on tarkasteltu edellä.

Investointien tulorahoitus -tunnusluku kertoo, kuinka paljon investointien omahankintamenosta on rahoitettu tulorahoituksella. Vuonna 2017 investoinnit on siten tunnuslukujen valossa pystytty rahoittamaan tulorahoituksella.

Lainanhoitokate kertoo kunnan tulorahoituksen riittävyyden vieraan pääoman korkojen ja lyhennysten maksuun. Tulorahoitus riittää lainojen hoitoon, kun tunnusluku on yli yksi. Heinäveden lainanhoitokate on vuoden 2017 tietojen mukaan tyydyttävällä tasolla (tunnusluvun arvo 1-2), mutta vuonna 2016 lainanhoitokate on ollut heikko.

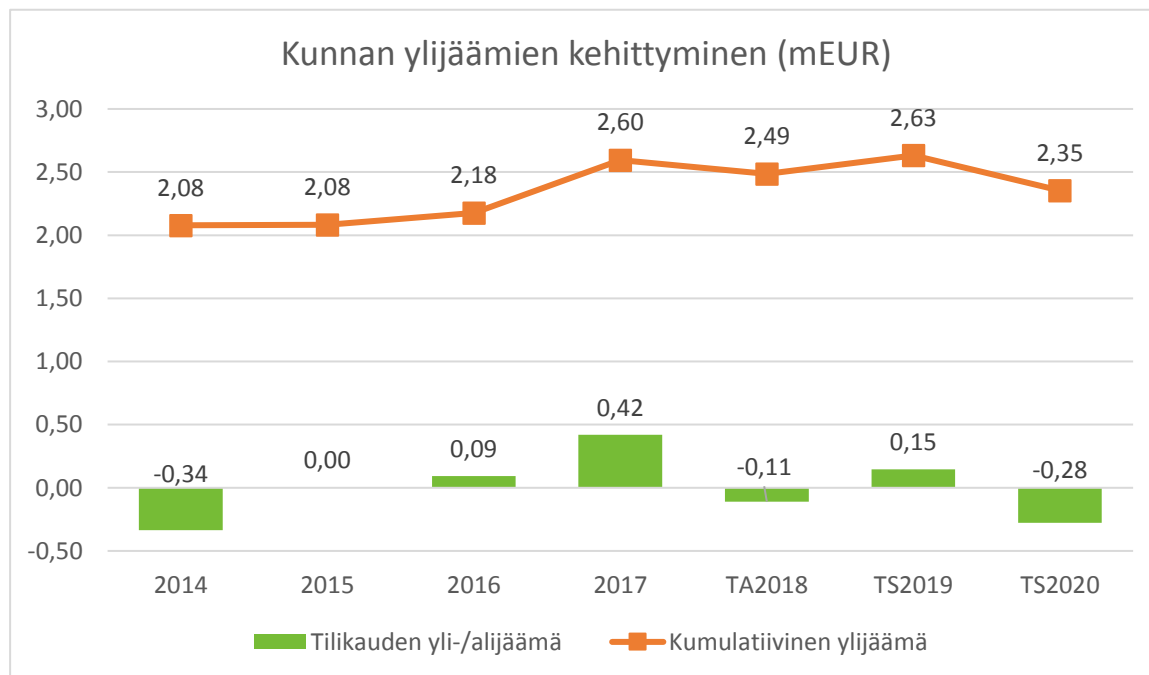
Omavaraisuusaste mittaa kunnan vakavaraisuutta, alijäämän sietokykyä ja selviytyä sitoumuksista. Alle 50 %:n omavaraisuusaste merkitsee kuntatalouden merkittävää velkarasitetta. Kunnan omavaraisuusaste on hieman yli 40 % ja huomattavasti alhaisempi kuin Pohjois-Karjalan kunnissa keskimäärin vuonna 2016. Tämän tunnusluvun kehittyminen aiheuttaa huolta tarkastuslautakunnassa.

Suhteellinen velkaantuneisuus -tunnusluku kertoo, kuinka paljon kunnan käyttötuloista tarvittaisiin vieraan pääoman takaisin maksuun. Kunnan suhteellinen velkaantuneisuus on 61 %, mikä on omavaraisuusasteen tavoin huomattavasti maakunnan muita kuntia heikompi ja huolestuttavalla tasolla.

2.3.5 Talouden tasapaino

Jos kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää, tarkastuslautakunnan tulee arvioida talouden tasapainotuksen toteutumista tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman ja toimenpideohjelman riittävyttä. Kunnan taseessa 31.12.2017 ei ole alijäämää, joten kuntalain mukaista arviota ei ole tarpeen tehdä.

Alla on esitetty Heinäveden kunnan ylijäämätilanteen kehittyminen vuosina 2014–2020 tilinpäätöstietojen ja taloussuunnitelman mukaisesti. Kumulatiivisessa ylijäämässä on huomioitu kunkin vuoden tilikauden ylijäämä. Taloussuunnitelman perusteella kunnan ylijäämävarannossa ei tapahdu merkittävää muutosta tarkastelujaksona. Kunnalla on taseessaan kertyneitä ylijäämiä, mutta useaa alijäämäistä tilikautta kuntatalous ei kestä. Talouden huolellisen suunnittelun merkitys korostuu.

2.3.6 Yhteenveto kunnan taloudesta

TARKASTUSLAUTAKUNNAN ARVIO KUNNAN TALOUDESTA

Tarkastuslautakunta toteaa, että tilikauden ylijäämä toteutui 0,1 milj. euroa muutettua talousarviota suurempana, vaikka tilikaudella toteutui suuria kertaluonteisia eriä kuten Kiinteistö Oy Heinäveden Asuntoihin liittyvät alaskirjaukset (0,8 m€) ja Siun Sotelle vastikkeetta luovutettu omaisuus (0,2 m€). Tilintarkastuskertomuksen tavoin myös tarkastuslautakunta haluaa kiinnittää huomiota talousarvion noudattamiseen kunnan toiminnassa ja taloudenhoidossa. Kunnan tulee tehdä talousarviomuutokset ajan tasaisesti kunnan toiminnan ja talouden tai määrärahatarpeiden ja tuloarvioiden muuttuessa.

Kunta on tehnyt toimenpiteitä taloudellisen tilanteen parantamiseksi. Kunnan tulee myös jatkossa tehdä taloussuunnittelu huolellisesti ja huomioida suunnittelussa kunnan pienenevä asukasmäärä ja toisaalta kunnan elinvoimaisuuden säilyttäminen ja lakisääteisten palvelujen laadukas tuottaminen.

Taloussuunnitelman mukaan kunnalla ei ole akuuttia huolta taseen ylijäämien pienenemisestä. Taloussuunnitelman mukaisten tavoitteiden toteutuminen vaatii kuitenkin kunnalta tiukkaa talouskuria.

Pitkällä aikavälillä talouteen vaikuttavat huoltosuhteen heikkeneminen, työpaikkojen määrän ja verotulojen lasku. Matkailun edellytysten parantaminen ja muiden elinvoimahankkeiden toteuttaminen ovat kumulatiivisten vaikutusten vuoksi tällä hetkellä olennaisia, kun kunta ei vielä ole kriisikuntakriteerien aiheuttamien toimenpiteiden rajoittama.

Välttämättömät investoinnit on toteutettava väestöennusteita noudattaen, mutta niin, ettei ennustamisesta tule itseään toteuttavaa, vaan siinä painotetaan tavoitteita väestökehityksen kääntämiseksi. Muiden investointien on tuettava kunnan työpaikkakehitystä.

Tarkastuslautakunta esittää, että

- Talousarviomuutokset käsitellään hyvissä ajoin vuoden aikana. Tilikauden jälkeiset talousarviopoikkeamat käsitellään tilinpäätöksessä.
- investointien osalta määritellään elinvoimatavoitteet eli se, miten monta työpaikkaa tai kuinka paljon palvelujen kysynnän lisäystä ne voivat tuottaa tai saadaanko investoinneilla säästöjä käyttömenoihin tai esimerkiksi homekorjausten osalta sairaslomien vähentymisen ja elinikäisten sairauksien vähentämisen kautta.

3 Heinäveden kuntakonsernin toiminta

3.1 Konsernin toiminta vuonna 2017

Kuntalain 38 §:n mukaan kunnanvaltuusto päättää kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden keskeisistä tavoitteista sekä konserniohjauksen periaatteista. Heinäveden kunnalla ei ole viimeaikaisia päätöksiä kunnan omistajapoliittisista linjauksista eikä kunnalla ole kuntalain mukaista konserniohjetta. Joitakin määräyksiä konserniohjaukseen liittyen on otettu kunnan hallintosääntöön.

Heinäveden kunnan tytäryhtiöt ovat Kiinteistö Oy Heinäveden Asunnot, Heinäveden Aluelämpö Oy ja Asunto Oy Heinäveden Vihantola. Näiden omistusosuuksissa ei ole tapahtunut muutosta tilinpäätösten 2016 ja 2017 välillä. Kunta oli jäsenenä seuraavissa kuntayhtymissä: Siun Sote, Itä-Suomen päihdehuolto ja Etelä-Savon maakuntaliitto. Kunnan osakkuusyhtiöt ovat paikkakunnalla sijaitsevia asunto-osakeyhtiöitä, joissa kunnalla on alle 50 %:n omistus.

Kiinteistö Oy Heinäveden Asuntojen tilikauden 2017 tulos oli 0,24 milj. euroa tappiollinen. Yhtiö ei ole korottanut vuokria tai vesimaksuja. Yhtiölle on tehty talouden tervehdyttämissuunnitelma, jonka mukaisia toimenpiteitä yhtiö on saattanut eteenpäin. Yhtiö on saanut purkuakordit Valtiokonttorilta kolmeen lainaan (yht. 0,16 m€) ja purkuavustuksen ARAlta neljän rakennuksen purkamiseen (yht. 0,13 m€). Purut on toteutettu tai toteutetaan vuonna 2018. Vuonna 2017 purettiin Valamonrivin C-talo. Kunta on antanut yhtiölle vuonna 2017 pääomainsa 0,5 milj. euroa tervehdyttämistoimenpiteiden suorittamiseksi. Vuonna 2018 lainaa tullaan antamaan 0,3 milj. euroa. Rahoituslaitoslainoja yhtiöllä oli tilinpäätöksen 2017 mukaan yhteensä 2,8 milj. euroa. Tarkastuslautakunta esittää huolenaiheensa kunnan tytäryhtiön Kiinteistö Oy Heinäveden Asuntojen tulevaisuudesta ja taloudellisesta tilanteesta. Yhtiön toimintaa suunniteltaessa tulee tarkastuslautakunnan mielestä huomioida kunnan aleneva väestömäärä ja kunnassa yksityisillä markkinoilla vapautuvien asuntojen määrä. Kunnan houkuttelevuuden kannalta on tärkeää osaltaan pitää asuntomarkkinoita toiminnassa. Tällöin kunta ei voi myydä asuntoja markkinoille enempää, kuin ne vetävät, vaan päinvastoin kunta on mukana sopeuttamassa asuntokantaa kysyntään. Samalla kunta kuitenkin voi parantaa yleistä asumispalveluiden laatua ylläpitämällä omaa asuntokantaansa haluttuna. Vuokratason on kohdekohtaisesti oltava yhtiön kannalta kannattava ja tasehuollon suhteen kestävä. Yhtiön on välttämätöntä korottaa niiden kohteiden vuokria, joiden tulot eivät kata kohteen menoja.

Heinäveden Aluelämpö Oy:n tilikauden tulos oli tuhat euroa tappiollinen. Kunnan toimintakertomuksen mukaan yhtiön markkinatilanne on vakaa, vaikkakin uusia liittymiä ei tehty vuonna 2017. Yhtiöllä on tilinpäätöksen 2017 mukaan rahoituslaitoslainoja yht. 1,0 milj. euroa. Yhtiö on selvinnyt lainojen lyhennyksistä omasta toiminnastaan saatavalla rahoituksella, mutta lainoja lyhennettiin vuonna 2017 0,1 milj. euroa maksusuunnitelmaa vähemmän, koska yhtiön kassavaranto ei mahdollistanut suunnitelman mukaista lyhennystä.

Siun Sote -kuntayhtymä aloitti varsinaisen toimintansa 1.1.2017, kun Pohjois-Karjalan sosiaali- ja sairaanhoitokuntayhtymän toiminta siirrettiin sille. Siun Sote -konsernin ensimmäisen varsinaisen tilikauden tulos osoitti 1,4 milj. euron alijäämää. Heinäveden kunnan osuus on tästä omistusosuuden (1,55 %) perusteella -0,02 milj. euroa. Siun Sote -konsernin oma pääoma per 31.12.2017 oli 42,1 milj. euroa, josta ylijäämät ovat 11,4 milj. euroa.

3.2 Konsernivalvonta

Kunnan konsernivalvonnan tarkoituksena on varmistaa, että konsernin toiminta on taloudellista ja tuloksellista, asetetut tavoitteet saavutetaan, päätösten perustana oleva tieto on riittävää ja luotettavaa ja että lain säännöksiä, viranomaisohjeita ja toimielimien päätöksiä noudatetaan ja että omaisuus ja voimavarat turvataan. Konsernivalvonnasta vastaa konsernijohto, johon kuuluvat kunnanhallitus ja kunnanjohtaja.

Kunnanhallituksen laatiman toimintakertomuksen mukaan kunnan ja yhtiöiden yhteistoiminta on ollut tiivistä sekä toiminnallisesti että konsernivalvonnan kannalta. Kunnanjohtajalla on läsnäolo ja puheoikeus yhtiöiden kokouksissa. Yhtiöiden kokouksien pöytäkirjat ja esityslistat toimitetaan kunnanjohtajalle. Kunnalla ei ole kuntalain mukaista pakollista konserniohjetta. Tämä tullaan laatimaan vuoden 2018 aikana.

Konserniohjetta laadittaessa on huolehdittava siitä, että yhtiöillä on osakeyhtiölain mukaiset edellytykset ja toimivaltuudet kehittää toimintaansa pitkäjänteisesti omistajan määrittelemään suuntaan.

3.3 Tytäryhtiöille asetettujen tavoitteiden toteutuminen

Talousarviossa 2017 on asetettu erilliset tavoitteet kunnan tytäryhtiölle. Näiden tavoitteiden toteutuminen on esitetty kunnanhallituksen laatimassa toimintakertomuksessa. Alla on esitetty tytäryhtiöiden tavoitteet ja niiden toteuma sekä tarkastuslautakunnan arvio toteumasta. Kokonaisuutena tytäryhtiöille asetetut tavoitteet toteutuivat hyvin.

Tavoite	Toteuma	Arvio
Kiinteistö Oy Heinäveden Asunnot		
Vuokrausaste	Vuokrausaste oli 31.12.2017 74 % (2016: 68 %). Vuokrausaste on parantunut Valamon rivin yhden talon purkamisen myötä.	●
Tulorahoitus riittää korjausinvestointeihin sekä lainoihin ja muihin velvoitteisiin	Yhtiö on saanut tilikaudella pääomailainaa kunnalta 0,5 m€. Yhtiön tilikauden 2017 käyttökate oli +0,2 m€ ja tulos -0,24 m€. Tilikauden lainan lyhennykset olivat n. 0,2 m€.	●
Kilpailukykyinen vuokrataso	Vuokrissa ei ole muutoksia v. 2017	●
Heinäveden Aluelämpö Oy		
Edullinen lämpöenergia	Energian hinta on keskimäärin vastaavankokoisiin laitoksiin verrattuna n. 15 €/MWh edullisempi.	●
Hakkeen osuuden maksimointi	Hakkeen osuus oli 99 %	●
Lämmöntoimituksen varmistaminen	Lyhytkestoisia katkoja oli 2, ja nämä tiedotettiin asiakkaille etukäteen	●
Varastoinnin minimointi (max 30 t€)	Varaston arvo per 31.12.2017 oli 24 t€	●
Positiivinen tulos (0–50 t€)	Tulos oli -1 t€	●

3.4 Konsernitilinpäätöksen keskeiset tiedot

Heinäveden kuntakonsernin keskeiset tunnusluvut on esitetty alla. Konsernin tunnuslukuihin vaikuttaa kunnan ja tytäryhtiöiden lisäksi erityisesti Siun Sote -kuntayhtymä. Tunnuslukujen tulkinta on esitetty arviointikertomuksen kohdassa 2.3.4. Kuntakonsernin tuloslaskelmaa ja

tunnuslukuja tarkasteltaessa on hyvä huomioida, että konsernin sisäiset alaskirjaukset Kiinteistö Oy Heinäveden Asuntojen osakkeisiin ja lainasaamisiin (yht. 0,8 m€) eliminoituvat konsernitilinpäätöksessä.

Heinäveden kuntakonserni	TP 2017	TP 2016
Tulorahoitus		
Toimintatuotot / -kulut	42,3 %	29,9 %
Vuosikate % poistoista	139,0 %	79,3 %
Vuosikate / asukas	986 €	567 €
Rahoitus		
Investointien tulorahoitus	105,0 %	128,2 %
Lainanhoitokate	1,1	2,0
Tase		
Omavaraisuusaste	29 %	27 %
Suhteellinen velkaantuneisuus	61 %	73 %
Kertynyt ylijäämä / asukas	535 €	171 €
Lainat / asukas	6.620 €	6.073 €

Heinäveden kuntakonsernitilinpäätöksen tunnusluvut eivät kokonaisuutena täytä kuntalain 118 §:n mukaisia arviointimenettelyn käynnistämisen raja-arvoja (nk. kriisikuntakriteerit), mutta kunnan on kiinnitettävä huomiota raja-arvoihin. Erityisesti suhteellinen velkaantuneisuus on hyvin kriittisellä tasolla ja ylittää kriisikuntakriteerin (yli 50 %).

3.5 Yhteenveto kuntakonsernin arvioinnista

TARKASTUSLAUTAKUNNAN ARVIO KUNTAKONSERNISTA

Tarkastuslautakunta toteaa, että kunnan tytäryhtiöt ovat täyttäneet pääosin niille annetut tavoitteet vuonna 2017. Kunnanhallitus on käsitellyt aktiivisesti erityisesti Kiinteistö Oy Heinäveden Asuntojen toimintaa ja taloutta. Tämä on tarkastuslautakunnan mielestä tärkeää, koska yhtiöllä on taloudellisia vaikeuksia ja sen toiminnan ohjaukseen tulee siten kiinnittää huomiota. Yhtiön tilanteen heikkeneminen vaikuttaisi hyvin todennäköisesti myös kunnan talouteen.

Kunnalla ei ole viimeaikaisia päätöksiä omistajapolitiikasta, johon tytäryhtiöiden ja kuntayhtymien toimintaa ja taloutta voitaisiin peilata. Tarkastuslautakunta arvioi kuitenkin, että tytäryhtiöitä on johdettu pääosin kunnan kokonaistavoitteiden mukaisesti.

Kuntakonsernin tunnusluvut ovat parantuneet edellisestä tilikaudesta johtuen kuntakonsernin merkittävästä ylijäämästä vuonna 2017. Tunnusluvut ovat kuitenkin kriittisellä tasolla usean tunnusluvun osalta. Konsernin tunnusluvut eivät kokonaisuudessaan täytä kuntalain mukaisia kriisikunnan kriteerejä, mutta kunnan on kiinnitettävä huomiota tunnuslukujen kehittymiseen. Tällä hetkellä kriisikunnan raja-arvo ylittyy ainakin suhteellisen velkaantuneisuuden osalta (raja-arvo 50 %). Muutoinkin kunnan tulee huomioida johtamisessa kuntakonserni kokonaisuutena, eikä yksittäisinä osina. Kunnan tulee huomioida riskienhallinnassa ja taloussuunnittelussa myös tytäryhteisöjen toiminta ja taloudellinen tilanne.

Tarkastuslautakunta esittää, että

- Kunta käsittelee ja vahvistaa sen omistajaohjauksen tavoitteet sekä miettii keinot, näihin pääsemiseksi. Kunta valmistele ja vahvistaa kuntalain mukaisen konserniohjeen osakeyhtiölain vaatimukset huomioiden.
- Siun soten toiminnan eli kuntalaisten saamien palveluiden ja aiheutuneiden kustannusten arvioimiseksi hankitaan tarkempaa tietoa kunnan käyttöön.
- Strategian toteutumisen seuranta varten on talousarvioiden yhteydessä määriteltävä kullekin vuodelle tarkempia määrällisiä tai muuten mitattavia tavoitteita.

Lisäksi Siun Soten osalta on selvitettävä ja raportoiva kunnanvaltuustolle:

- Miten palkkaharmonisointi on vaikuttanut työvoimakustannuksiin?
- Miten yksittäisten palvelusuoritteiden hintakehitys on toteutunut, kun palvelutuotantoa on yhtenäistetty?
- Miten palveluiden laatu on muuttunut, kun kuntien erilaisia palvelutasoja on yhtenäistetty?
- Miten Siun Soten oman tuotannon ja palveluostojen suhde on muuttunut?
- Onko ennaltaehkäisevästä työstä säästetty lyhytnäköisesti aiheuttaen tulevana vuosina huomattavia lisäkustannuksia laitoshoidon tai muiden kalliiden palveluiden lisäkysyntänä?
- Onko palveluverkon leikkaaminen aiheuttanut lisääntyneiden kuljetusten myötä enemmän kustannuksia kuin synnyttänyt säästöjä?
- Onko henkilöstön työhyvinvointia arvioitu ja mitattu tapahtuneiden muutosten myötä? Kuinka työhyvinvointi on muuttunut aikaisempaan verrattuna?
- Onko epätietoisuus ja epävarmuus yhtymän johtamisessa lisännyt sairaspöissaoloja ja alanvaihtoa sekä rekrytointivaikeuksia?

4 Vuoden 2016 arviointikertomuksen havaintojen jälkiseuranta

Heinäveden kunnanvaltuusto on käsitellyt tarkastuslautakunnan tilivuodesta 2016 antaman arviointikertomuksen 12.6.2017. Arviointikertomuksessa ei ole esitetty erityisiä asioita, joiden osalta tarkastuslautakunta olisi esittänyt, että kunnanvaltuusto pyytää kunnanhallitukselta vastineen. Tarkastuslautakunta on kokouksessaan 11.12.2017 käsitellyn vuoden 2016 arviointikertomuksen. Kokouksessa on päätetty, ettei vuoden 2016 arviointikertomus anna toistaiseksi aihetta jatkotoimenpiteisiin. Edellä esitetyistä asioista johtuen edellisen vuoden havaintojen jälkiseurantaa ei ole tässä yhteydessä tehty.

5 Kunnan organisaatio

Kunnan henkilöstörakenne on ollut Siun Soten, eläköitymisten ja tehtäväjärjestelyjen myötä suurena muutoksessa. Pienessä kunnassa useat toimenkuvat muodostavat laajoja, mutta pirstaleisia kokonaisuuksia. Kukin osa-alue vaatii osaamisen ylläpitoa ja pitkällä aikavälillä kehittyäkseen omistautuvaa paneutumista. Tehokkaan työskentelyn varmistamiseksi on tarkastuslautakunnan mielestä syytä kiinnittää huomiota siihen, että kunnan toimenkuvat ovat selkeitä ja mahdollistavat ristiriidattoman toiminnan organisaation ja palvelutavoitteen parhaaksi. Toimenkuvia päätettäessä tulee huomioida kunnan tarpeet ja nykyistä organisaatorakennetta tulee arvioida kriittisesti. Hallinnon ja sopeuttamisen lisäksi resursseja tarvitaan kunnan kehittämiseen ja elinvoiman parantamiseen. Kunnan tulee huolehtia, että johtavilla viranhaltijoilla on tähän mahdollisuus.

6 Yhteenveto

Tarkastuslautakunta on edellä esittänyt arvion kunnan ja kuntakonsernin vuoden 2017 toiminnan ja talouden tavoitteiden toteutumisesta. Tarkastuslautakunta on myös pyrkinyt ottamaan kantaa siihen, onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla.

Tilivuoden 2017 arvioinnin yhteenvetona tarkastuslautakunta toteaa, että

- Vuoden 2017 talousarviossa vahvistetut toiminnan tavoitteet on saavutettu kohtalaisesti.
- Kunnan elinvoimaisuuden ja houkuttelevuuden lisääminen on keskeinen haaste, johon kunnan on vastattava kuntalaisten tyytyväisyyden ja kunnan itsenäisyyden säilyttämiseksi.
- Kunnan tilikauden 2017 toimintakate toteutui 0,6 m€ muutettua talousarviota parempana. Tilikauden ylijäämä oli 0,4 m€ eli 0,1 m€ talousarviota suurempi. Talousarviossa ei kuitenkaan ole huomioitu 0,8 m€:n alaskirjausta Kiinteistö Oy Heinäveden Asuntojen osakkeisiin ja yhtiöltä oleviin lainasaamisiin. Talouden tavoitteet saavutettiin.
- Kunnassa tai kuntakonsernissa ei ole kattamatonta alijäämää, eikä kunnan siten ole tarvinnut tehdä talouden tasapainottamissuunnitelmaa. Kunnan ja kuntakonsernin tunnusluvut ovat kuitenkin kriittisellä tasolla, ja kunnan tulee seurata näiden kehittymistä ja tehdä tarvittaessa merkittäviäkin toimenpiteitä kuntatalouden parantamiseksi.

Kunnan hallinnon kehittämiskohteita ja seurattavia asioita on esitetty edellä olevissa kappaleissa. Yhteenvedona lautakunta on koonnut tähän keskeisimmät suositukset:

- Konsernitilinpäätös tulee laatia maaliskuun loppuun mennessä. Kunnanhallituksen on huolehdittava riittävät resurssit tilinpäätöksen laatimiseen.
- Kunnalla on oltava kuntalain mukaan aina voimassa oleva strategia.
- Kunta alkaa kerätä informaatiota strategiassa mainittujen tulostavoitteiden toteutumisen seurannan mahdollistamiseksi tarkentaen tulevissa talousarvioissa strategiassa mainittuja tavoitteita vuositasolla ja strategiaa konkreettisemmin.
- Talousarviossa dokumentoidaan talousarviomuutokset perusteluosassa. Tilinpäätöksessä selvitetään talousarviopoikkeamat. Talousarvion ja tilinpäätöksen rakennetta selkiytetään, jotta yhteys valtuuston päätöksiin, strategiaan ja toimeenpanoon kirkastuu.
- Talousarviomuutokset tehdään talousarviovuoden aikana.
- Investointien vaikutukset ja tavoitteet kunnan elinvoimaan tai käyttömenoihin selvitetään.
- Kunta laatii ja vahvistaa konserniohjeen.
- Siun Soten toiminnasta kunta edellyttää tarkempaa tietoa palveluiden saatavuuden, laadun, kustannusten ja elinvoimavaikutusten arvioimiseksi.
- Uuden henkilöstörakenteen toimivuutta tarkastellaan ja tarvittaessa ollaan valmiita muutoksiin, mikäli strategisten tavoitteiden saavuttaminen ja tehokas hallinto sitä edellyttävät.

Tarkastuslautakunta haluaa kiittää kunnan henkilöstöä hyvästä palveluasenteesta ja rakentavasta sitoutumisesta kunnan kehittämiseen.

7 Tarkastuslautakunnan esitys kunnanvaltuustolle

Tarkastuslautakunta jättää arviointikertomuksen vuodelta 2017 kunnanvaltuuston käsiteltäväksi ja esittää, että valtuusto pyytää arviointikertomuksessa esitetyistä havainnoista kunnanhallituksen selvitykset niin, että ne voidaan käsitellä syys- tai lokakuussa pidettävässä kunnanvaltuuston kokouksessa.

Heinävedellä 30. toukokuuta 2018

s

Jari Mäkinen
Varapuheenjohtaja

Veli-Pekka Hartikainen
Jäsen

Mervi Kervinen
Jäsen

Sari Tuovinen
Jäsen